

Betreft: warmteplan Sluisbuurt
Van: ABC project, penvoerder Frank Boon
Aan de Raadscommissie Ruimtelijke Ordening, gemeente Amsterdam
Datum: 9-7-2018

Geachte Commissie,

Het ABC-project staat voor: Amsterdam Bouwt de Coalitie om te werken aan de realisatie van een nieuwbouwwijk met een duurzaam warmtesysteem in lokaal beheer van de eindgebruikers. Eerder dit jaar publiceerden Ilonka Marselis en Matthijs Hisschemöller (DRIFT/Erasmus Universiteit Rotterdam) een kritisch rapport over de institutionele barrières in de gemeente Amsterdam onder de titel "Het moet niet te avontuurlijk worden". Wij nodigen u uit van dit rapport kennis te nemen.¹ Het warmteplan Sluisbuurt en de onderliggende stukken bevestigen namelijk de analyse in dit rapport. Met name ontbreekt het aan een integrale benadering van duurzaamheid (ABC-rapport, pp 37-40). En zoals al wordt geconcludeerd uit de gang van zaken rond warmteplan Amstelkwartier en in Buiksloterham: de gemeente heeft er moeite mee om de verschillende petten die zij draagt in de warmtetransitie uit elkaar te houden (pp. 47 -53).

Wij menen dat de voorliggende stukken over Sluisbuurt uw commissie onjuist en onvolledig informeren en daarmee een zorgvuldige politieke oordeelsvorming belemmeren. Aan de technische, cijfermatige onderbouwing in het warmteplan liggen keuzes ten grondslag die bij uitstek de gemeenteraad dient te maken ingevolge haar publieke taak. Om onze inzichten dienaangaande kracht bij te zetten treft u bij deze brief twee bijlagen van resp. Prof. Andy van den Dobbelsteen (TU Delft, energie) en Prof. Pier Vellinga (VU en WUR, klimaat).

Het warmteplan en de gerelateerde stukken zenden twee tegenstrijdige boodschappen uit.

Enerzijds suggereert het warmteplan Sluisbuurt uitvoering te geven aan Motie 1404.17 van de raadsleden Groen, Bosman en Dijk die de raad in november 2017 unaniem heeft aangenomen. Hierin spreekt de raad uit dat nieuwbouw in Amsterdam voortaan met een lage temperatuur moet worden verwarmd. Amstelkwartier is de laatste nieuwbouwwijk die nog wordt aangesloten op het hoge-temperatuur stadswarmtenet.

Niettemin zal de aangevoerde warmte voor Sluisbuurt een temperatuur van tussen de 70 en 90°C hebben (exacte informatie ontbreekt). Voorwaar geen lage temperatuur! Het warmteplan behelst ook een retourleiding die *in de toekomst* aangesloten kan worden op een lokale bron van 65°C. Niet wordt vermeld dat een dergelijke bron op buurniveau normaal gesproken niet duurzaam beschikbaar is. Evenmin is gerekend met de te verwachten vraag naar koude, waar bewoners bezwaarlijk in kunnen voorzien met retourwarmte van 65°C. In feite neemt het warmteplan dus een voorschot op een lange periode waarin de nieuwbouw in Sluisbuurt afhankelijk zal zijn van gasgestookte verwarming. Voldoende voorradigheid van alternatieven, zoals geothermie, zijn niet aangetoond.

Anderzijds suggereren de voorliggende stukken dat de in november 2017 aangenomen moties het bij het verkeerde eind hebben. De moties sluiten aan bij het in Nederland en Europa breed gedeelde inzicht dat duurzaam verwarmen een zo laag mogelijke aanvoertemperatuur veronderstelt teneinde efficiënt met beschikbare duurzame bronnen om te gaan. Evenwel, de raad wordt nu gevraagd in te stemmen met de tegengestelde opvatting: verwarmen met hoge temperaturen zou anno 2018 duurzamer zijn dan verwarmen met lage temperaturen, zelfs wanneer de warmtebron fossiel is (zie de sheets bij de technische sessie waarin dit standpunt letterlijk wordt verwoord).

¹ <https://drift.eur.nl/nl/publicaties/institutionele-barrieres-wijkgebonden-warmtevoorziening/>

Deze opvatting mist elke feitelijke grond. In de eerste bijlage legt Prof. Andy van den Dobbelsteen uit dat juist voor nieuwbouw lage temperatuurwarmte nu al probleemloos kan worden toegepast; hoge temperatuurwarmte is in het algemeen niet duurzaam en bovendien in zeer beperkte mate beschikbaar. Deze bronnen dienen te worden gereserveerd voor Amsterdamse wijken die lastig kunnen worden gerenoveerd en daarom een hoge- of middentemperatuur nodig zullen hebben, terwijl nieuwbouw eenvoudig op lage temperaturen kan functioneren.

De vraag rijst: hoe komt Amsterdam dan toch tot haar afwijkende positie? Om de opvatting te staven dat hoge temperatuurwarmte voor de Amsterdamse nieuwbouw leidt tot minder CO₂-emissies dan lage temperaturen, wordt als volgt geredeneerd: voor verwarming met een lage aanvoertemperatuur is de inzet van warmtepompen nodig die elektriciteit omzetten in (additionele) warmte. Volgens NEN-normen moet hierbij gerekend worden met stroom uit de huidige Nederlandse elektriciteitsmix. Deze elektriciteit is nu inderdaad niet duurzaam. Wanneer evenwel duurzame elektriciteit op of in de omgeving van de woning wordt opgewekt zal lage temperatuurwarmte al snel duurzamer scoren dan de nu voorgestelde stadswarmte. De NEN-normen schrijven namelijk ook voor dat op of bij het gebouw opgewekte duurzame stroom wordt meegenomen in de berekening. Deze informatie is uw commissie evenwel onthouden.

De stukken nemen zelfs afstand van de NEN-systematiek, waar wordt betoogd dat ook zelf opgewekte duurzame stroom niet mag worden toegerekend aan de warmtepomp, omdat "de gelijktijdigheid tussen opwekking (als de zon schijnt) en vraag (als het koud) is, slechts beperkt is" (warmteplan Sluisbuurt p.12). Met deze stelling wordt het zogenaamde gelijkwaardigheidsbeginsel, evenals in warmteplan Amstelkwartier, zo ingeperkt, dat (toekomstige) bewoners in feite de mogelijkheid onthouden wordt om ontheffing van de aansluitplicht te verkrijgen. De stukken wekken de indruk dat dit te maken heeft met de hierboven aangehaalde NEN-normen. Maar niets is minder waar. Deze keuze is ambtshalve gemaakt (ABC-rapport p.50), maar wordt aan uw commissie gepresenteerd als een technisch noodzaak. Het is eigenlijk een politieke keuze die ten grondslag ligt aan de berekeningen van adviesbureau Innoforte en de uitkomsten ervan kleuren.

In de tweede bijlage bij deze brief legt Prof. Pier Vellinga uit dat deze keuze vanuit de urgentie om de klimaatverandering aan te pakken niet voor de hand ligt. Juist omdat wij op dit moment in Nederland nog maar zo weinig opwekken zullen alle investeringen in zon en wind direct bijdragen aan vermindering van de jaarlijkse CO₂-emissies. Of de opwekking en afname van duurzame elektriciteit in hetzelfde seizoen plaatsvinden is op termijn wellicht een probleem voor de energiesector, maar vanuit het belang de CO₂-emissies omlaag te brengen, het klimaatbelang, hoeft Amsterdam hierop niet te wachten.

Wij attenderen uw commissie er op dat het terugdringen van CO₂-emissies het centrale doel is van de relevante bepalingen in het Bouwbesluit die het wettelijk kader vormen voor het warmteplan. De aansluitplicht is gemotiveerd door de urgentie om CO₂-reducties te realiseren. Wanneer mensen evenwel duurzamer kunnen verwarmen dan met stadswarmte, dan behoren zij ontheffing van de aansluitplicht te krijgen. Zoals Minister Blok (Bouwen en Wonen) in 2013 heeft uiteengezet, is het gelijkwaardigheidsbeginsel bedoeld om de concurrentie tussen stadswarmte en andere duurzame oplossingen te bevorderen, als "een prikkel" voor warmteleveranciers. En als voorbeeld van een alternatief voor verplichte aansluiting noemt de minister "*extra isolatie, een warmtepomp of PV-panelen*" (Brief van de minister, dd. 12 04 2013, aangehaald in ABC-rapport p. 52).

Als Nederland met het aannemen van het Bouwbesluit al in 2013 heeft vastgesteld dat een warmtepomp in combinatie met duurzame elektriciteit beter is voor het klimaat dan traditionele stadswarmte, waarom zou Amsterdam dit anno 2018 ter discussie willen stellen? Geeft dit niet een verkeerd signaal af aan de grote groep Amsterdammers die zelf zou willen investeren in duurzame oplossingen?

Wij stellen uw commissie voor een heldere politieke afweging te maken die de warmtetransitie in Amsterdam een stap vooruit brengt. In concreto vragen wij van u

1. niet in te stemmen met dit concept warmteplan,
2. bij het college te pleiten voor een onafhankelijke scan, binnen enkele maanden uit te voeren, met aandacht voor de volgende elementen
 - de beschikbaarheid van duurzame warmte en koude in de wijk (op gebouwen, water, wegen, riotehermie enz.) in relatie tot de verwachte warmte- en koudevraag,
 - idem voor de opwekking van duurzame elektriciteit,
 - integratie van de gemeentelijke doelen voor duurzaamheid, in dit geval het beoogde afvalscheidingssysteem met een warmte-koudeopslag en een lage temperatuur infrastructuur
 - bijbehorende investerings- en onderhoudskosten en
 - beheer in handen van de eindgebruikers in de wijk.

Desgewenst kan het ABC-team u hierbij behulpzaam zijn.